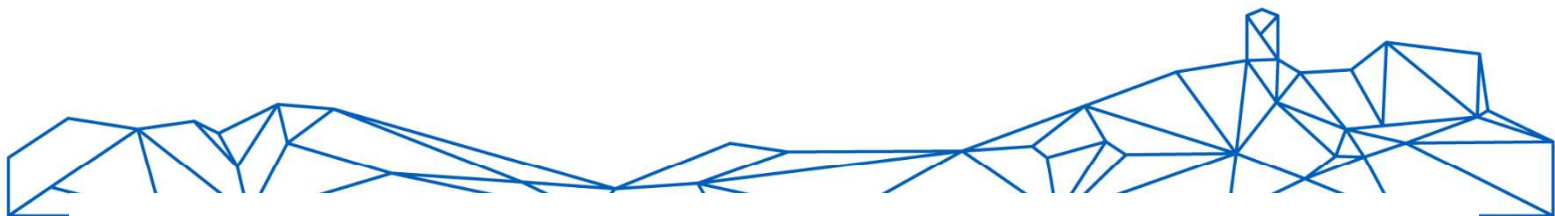

HALDEN
KOMMUNE

Områdesatsing – søknad fra Halden kommune

Innhold

1.0	Bakgrunn for søknaden.....	3
2.0	Prosjektdata:	5
3.0	Prosjektgrunnlag.....	5
4.0	Behovsoppgave	5
6.0	Forankring.....	6
7.0	Samarbeidspartnere og medvirkning	7

Vedlegg

Folkehelseprofilen for 2023

Oppvekstprofilen for 2023

Vi i Halden

1.0 Bakgrunn for søknaden

Halden kommune gjorde en vurdering av levekårutfordringene i sentrumsområdet som en del av kunnskapsgrunnlaget til kommunedelplanarbeidet med sentrumsplan allerede i 2013. På bakgrunn av dette arbeidet ble det avdekket store forskjeller internt i planområdet og opp mot andre områder i byen. Sentrumsplanens innretning ble å legge forhold til rette for å motvirke den negative utviklingen vi så. Målet var å løfte områder med opphopning av utfordringer, liten fornyelse og lavt status som bo og leveområde.

Som et ledd i endringsarbeidet ble det vedtatt å starte et systematisk endrings og tilretteleggingsarbeid som kommunen valgte å benevne som «Områdeløft Nord». (Innhold i «Områdeløft Nord» beskrives senere i dokumentet).

Halden kommune er glad for at det kommer en tilskuddsordning som flere kommuner kan søke på. Vi har sett at det inntil nå har vært de store bykommunene som har hatt denne muligheten. Bykommunene i Østfold har stort sett de samme levekårutfordringene selv om størrelsen på kommunene er ulike. Halden kommer særlig dårlig ut på levekårsstatistikken. (Folkehelseprofil og oppvekstprofil for 2023 ligger vedlagt sammen med kommunens oversiktsdokument/kunnskapsgrunnlag for planlegging.)

Vi vet at sosioøkonomisk ståsted og sosial bærekraft har betydning for sosial ulikhet i helse (Gradientutfordringen, helsedirektoratet 2005). Kartleggingen vår avdekket store ulikheter i kommunen, spesielt i sentrum. Mange med lav inntekt bor i sentrum, flere aleneboende enn ellers i kommunen, mange eldre, utleieleiligheter av varierende standard, mange personer på ulike ytelser og mange flyktninger/innvandrere bosetter seg her. Flyttemønsteret innad i kommunen viser at mange barnefamilier flytter ut av sentrum når barna kommer i skolealder. Spesielt gjelder dette grupper med god sosioøkonomisk score. Dette har medført stigmatisering av områder og av skoletilbudet i sentrum. Forskningen viser at det er en tendens i byene at områder segregeres ytterligere. De med lav inntekt samles i egne områder mens de med god inntekt samles i sine boligområder. Selv om det er det motsatte som er ønskelig så går det dessverre i feil retning. Halden vil jobbe for å motvirke denne tendensen.

Halden skårer dårligere enn gjennomsnitt for landet på de fleste indikatorene i folkehelseprofilen. Innbyggerne har dårligere helse, lever kortere, dårligere resultater på nasjonale prøver, flere faller fra i videregående skole og det er flere innbygger enn ellers i landet med grunnskole som høyeste utdanning. I 2021 var sysselsettingsgraden for personer mellom 20-66 år på 69,7%, dette er lavere enn landet for øvrig og bykommunene i Viken. Halden har en svært høy andel barnefattigdom og for sentrumsområdet er denne andelen vesentlig høyere enn ellers i kommunen. Uføreandelen mellom 18-44 år er på ca. 6% mot 3,4% ellers i landet. Sarpsborg har 5,5% og Fredrikstad 5,2%. Tallene er hentet fra kommunehelsas statistikkbank.

Det var i 2019, 22% mellom 20-66 år som mottok stønad til livsopphold i Halden. Til sammenligning var det 16% i landet ellers, og 20% i Fredrikstad. Sarpsborg hadde samme bilde som Halden.

Inntekten til innbyggerne i Halden er lavere enn både landet og ellers i Østfold. Det gir begrensninger i muligheten for å skaffe seg egen bolig. I sentrum er det mange utleieboliger av varierende standard, og det er utleiers marked. Flere leier bolig i Halden (20%) enn ellers i landet (18%). Det har vært gjort flere forsøk fra utbyggere med å bygge ut boliger i sentrum. Det krever et visst forhåndssalg fra utbyggernes side, og flere av prosjektene har strandet da kostnaden ved nybygde boliger er for høy i forhold til innbyggernes kjøpeevne. De fleste med god inntekt velger andre boligområder enn sentrum. Det er mulig sentrum ikke oppleves attraktivt nok.

Vold og hærverk har også blitt et problem. Det erfarer at det er en gruppe unge gutter som oppleves truende både for andre unge og for voksne. Det har vært episoder med blind vold og ran den siste tiden som gjør innbyggerne opprørte og redde. Vi ønsker også at dette skal bli tatt med i arbeidet og bli bedre som en følge av bedre

samhandling og koordinering mellom det offentlige, de frivillige og nærmiljøet. Tiltak i ungdomsmiljøet må forsterkes og bedres.

Halden kommune ønsker å heve sentrum, slik at vi får en bedre miks i forhold til ulike sosioøkonomiske grupper, og legge til rette for at innbyggerne i sentrumsområdet kan samhandle bedre. Balansen for ikke å skape ghettoer er vanskelig. Målet er å heve kvaliteten på områdene og på den måten få en bedre miks av beboere. De som allerede bor der skal få et bedre nærmiljø, og området skal bli attraktivt for flere.

Med denne samarbeidsavtalen kan det bli mulig å jobbe systematisk over en lengre periode. Vår erfaring er at det å jobbe dedikert over en lengre periode er det som må til for å få resultater. Vi har flere eksempler hvor vi har gjennomført fysiske tiltak, men hvor det organisatoriske ikke har blitt ivaretatt godt nok på lengre sikt.

Dette vi vil jobbe med i dette prosjektet hvis vi er så heldig å komme med.

Vi har behov for å prøve ut nye måter å jobbe på, sammen med ressurs – og kompetansemiljøer og nærmiljøene. Vi trenger kompetanse for å få tiltakene til å bli noe mer enn bare fysiske tiltak. Flere må samhandle for å få de ønskede effektene. Effektene vi ønsker er å få de ulike enkeltstående tiltakene og virksomhetene til å samhandle, til å spille på hverandre og få mest mulig ut av de felles ressursene som gjør at de får mer ut enn de putter inn for å få synergier som vil gi effekt for nærmiljøet. Det handler om å øke den sosiale bærekraften i sentrum.

Vi får en unik mulighet når den nye sentrumsskolen står ferdig med å realisere nærmiljøtanken. Skolen med omkringliggende tilbud skal bli et nærmiljøsentrum ut over skolens åpningstider. Det vil kreve en bred involvering og dedikerte ressurser til gjennomføring. Ny skole og de nyetablerte tilbudene i sentrum vil få en sentral rolle i prosjektperioden.

Avdeling for samfunnsutvikling har jobbet systematisk siden 2015 med å løfte sentrum, på bakgrunn av analyser.

«Områdeløft Nord» har vært en samlebetegnelse på systematisk fornyelsesarbeid innenfor fysisk planlegging, bygningsfornyelse, oppgradering av formålsbygg, nye sentrumstilbud.

På bakgrunn av dette arbeidet har kommunen etablert «skofabrikken» med blant annet nye lokaler til kino, ny ungdomsklubb, frivilligsentralen, nytt bibliotek og flere møterom til utlån til frivilligheten.

Kommunen har rustet opp fellesarealer, gater har blitt til gatetun og parker har blitt oppgradert. Det er laget sentrumsstier med 2 treningsparker og tilrettelegging for aldersvennlig samfunn og andre folkehelse-tilbud. Det pågår bygging av ny skole som også skal fungere som en nærmiljøskole. Skolen får dobbel idrettshall som kan fungere som arena. Det lages egen turnhall og skolens utearealer skal fungere som nærmiljøanlegg. Det er også etablert en rekke utendørs møteplasser og skøytebane i parken midt i byen. Den gamle skolebygningen er omgjort til Kulturhus og kinoen til konsertsal. Bymuseet er flyttet fra Fredriksten festning og Rød Herregård til byen. Det er under oppbygging med utadrettet virksomhet.

Hva er erfart problemstilling?

Halden kommune har gjennom sitt områdeløft fokusert mye på fysiske tiltak. Når tiltaket er gjennomført og nye virksomheter har flyttet inn og tiltaket tatt i bruk, har avdeling for samfunnsutviklings mandat blitt oppfylt. Vi har flyttet vårt fokus over på andre sentrumsområder og nye tiltak (byfornyelse). Evalueringen etter utført arbeid har vist oss at den ønskede utviklingen ikke har vært selvdrivende. Vi oppnår ikke gode nok effekter. Vi har kommet til at vi må delta videre i arbeidet med å forankre endringene bedre mellom ulike grupper, for å skape de synergieffektene man opprinnelig ønsket. Dette vil kreve et systematisk pågående arbeid med å tilrettelegge for aktiviteter som bidrar til samhandling og integrering.

Vi har behov for en koordinator som sørger for at de investeringene vi har gjort og skal gjøre, gir effekt for sentrum. Som sørger for å involvere utbyggere, institusjoner, virksomheter, næringsliv og beboere i overgangen fra utvikling til

drift. Lage arrangementer og samlingspunkter der de ulike virksomhetene «lærer» å samhandle bedre og trekke på hverandres ressurser.

På bakgrunn av kommuneøkonomien og andre store oppgaver har det vært vanskelig å prioritere dette arbeidet over tid.

2.0 Prosjektdata:

Dato for søknad: 15.03.2023

Prosjektnavn: Områdeløft, trinn 3

Kontaktperson: Espen Sørås

Espen.soras@halden.kommune.no

3.0 Prosjektgrunnlag

Kommunen har store levekårsutfordringer.

Det jobbes med å heve kvaliteten på sentrumsfasiliteter slik at flere innbyggere får flere tilbud de kan benytte i sitt bo-område, flere aktiviteter de kan involvere seg i, bedre utnytte utendørs og innendørs møteplasser i sentrum.

Kommunen har allerede gjort noen store grep med å bygge en ny skole i sentrum, bygd nytt bibliotek, ny idrettshall etc. Kommunen trenger nå bistand for å få til en samhandling mellom innbyggerne, det offentlige og frivilligheten. Det handler om en systematisk involvering av lag og foreninger for at de skal samarbeide og ikke opptre som konkurrenter.

For å oppfylle sentrumsplanens mål om en differensiert boligmasse må det gjøres tiltak. De fleste kommuner i landet har stort sett de samme utfordringer når det gjelder boligpolitikken. Evne til å løse disse er ulike. Halden er en av kommunene lavest på stigen fordi det finnes så mange andre komplekse problemstillinger som også må løses. Dette er områder som krever prioritet, som utfordringer i skolen med stort behov for ekstra innsats, lavtlønnede som må løftes, og store utfordringer med fattigdom som også gjenspeiler barnevernstjenestens arbeidsmengde og bruk av ressurser.

4.0 Behovsoppgave

Kommunen kan bidra til et bedre liv for innbyggerne i levekårsutsatte områder ved å sørge for mer trivsel og opplevelsen av et godt liv på tross av lav inntekt. Deltakelse, involvering, likeverd og å hindre utenforskap er stikkord. Det er det Halden kommune jobber for i områdeløft nord. Dette arbeidet krever koordinering over en lengre periode for å forankre arbeidsmetoder hos deltakerne.

- *Halden har gjort mye på det fysiske området, men mangler system for det organisatoriske.*

Det er kommunen som må stå for kompetansen og gjennomføringen av tiltakene. Det er ikke å forvente at noen andre skal ha oversikt over tiltakene som er igangsatt for så å koordinere disse. Kommunen må lede arbeidet med det organisatoriske.

Vi har behov for en samarbeidsavtale for å få mer kompetanse, veiledning og diskusjoner om veien vi skal gå for å nå målene.

Hovedmål:

Kommunen ønske en heving av kvaliteten på sentrumsfunksjoner slik at flere innbyggere får flere tilbud de kan benytte i sitt bo-område, flere aktiviteter de kan involvere seg i, og bedre utnytte utendørs og innendørs møteplasser i sentrum. Dette skal lede til en opplevelse av inkludering, likeverdige levekår og øke den sosiale bærekraften.

Delmål:

- Øke trivsel i skolen ved å knytte skolen bedre sammen med nærmiljøet.
- Unge ut i jobb – gjøre inngangen til arbeidslivet kortere.
- Redusere frafallet i videregående skole/alternativ skoledag
- Flere i arbeid
- Skape trygghet i forhold til kriminalitet.
- Forebygge for fysiske og psykiske helseutfordringer
- Redusere frafallet i organisert aktivitet og frivilligheten
- Arbeide med metodikk innenfor det boligsosiale området i sentrum

Tiltak:

- **Det er behov for å koordinere tiltak på tvers av organisasjoner, institusjoner, næringsliv og andre for å få ut synergier av tiltak som er igangsatt.**
- Flere og bedre boliger i sentrum. Vi trenger differensierte boliger slik at sentrum kan være attraktivt for både unge og eldre. Det kan være både å oppgradere eksisterende boliger, at kommunen bygger nytt, at utbyggere bygger nytt eller pusser opp eksisterende boliger.
- Det er behov for flere frivillige og at flere engasjerer seg i lag og foreninger
- Møteplasser og muligheter for gratis fysisk aktivitet.
- Øke andelen unge arbeidstakere og lærlinger i virksomheter innenfor området

Noen ganger trengs det litt ekstra ressurser for at man skal få til likeverdighet og mestring. En litt høyere krakk hadde hjulpet.

6.0 Forankring

I den vedtatt sentrumsplan for Halden er det laget en strategi for å utjevne sosiale ulikheter, og løfte sentrum slik at innbyggerne i fremtiden spiller resten av kommunen. For å få dette til valgte rådmannen å sette i gang et

områdeløft, som er et utviklingsprogram for å gjennomføre helhetlige innsatser i levekårsutsatte områder, og har som oftest en varighet på tre–fem år. Områdeløftet er forankret i kommunestyret via vedtatt sentrumsplan. I tillegg har det siden 2019 jevnlig vært orienteringssaker til politiske utvalg med status på det pågående arbeidet

Kommunedirektøren stiller seg bak denne søknaden og kommunestyret vil behandle den i møtet den 30.mars. Vi rekker dessverre ikke å få med et eget vedtak fra kommunestyret innen søknadsfristen den 15.03, men vi vil ettersende vedtaket så snart protokollen er ferdig etter møtet den 30.mars.

Tiltakene er også forankret i bærekraftsmålene. Det er særlig målene 3, 10 11 og 17 hvor tiltakene områdesatsingen kan ha en påvirkning. Selv om helsetilbudet i Halden er godt, så kan vi likevel tilrettelegge mer for at befolkningen skal ta sunne og gode valg. Det kan for eksempel være mulighet til sosial omgang og fysisk aktivitet. Kommunen kan bidra til mindre ulikhet ved å ruste opp områder slik at de blir attraktive for flere grupper i samfunnet. Slik det er i enkelte områder i sentrum i dag så er det opphopning av personer med levekårsutfordringer.

Bærekraftsmål nr. 11 er særlig aktuell. Kommunen jobber aktivt med å bidra til måloppnåelsen. Det er ønsket om flere muligheter for rekreasjon i grønne områder, trygge og funksjonelle boliger, og et levende sentrum.

Bærekraftsmål nr. 17 er i denne sammenhengen relevant for å mobilisere lokale krefter for sammen å gjøre en forskjell for byen.

7.0 Samarbeidspartnere og medvirkning

Kommunen ser for seg å etablere samarbeid med frivillige lag og foreninger, som velforeninger i sentrum, kulturråd, idrettsråd og ulike menigheter. I tillegg vil kommunen benytte seg av kompetansetilbud hvor det er gode erfaringer med samarbeid.

Høyskolen i Østfold ligger i Halden, det samme gjør nærlingsklyngen Smart Innovation hvor vi tidligere har samarbeidet om å utvikle nye måter å jobbe på. Blant annet ble vår virtuelle korttidsavdeling etablert etter samarbeid med Smart Innovation, og det samme gjelder pipesensorer for å feie ved behov i stedet for etter fast frekvens.

Halden videregående skole er en nær samarbeidspartner, og særlig i forhold til inkludering og det å hindre frafall fra utdanningsløp. Kommunen og Halden videregående skole samarbeider nå om en inkluderende russefeiring for eksempel. Halden har også en aktiv næringsforening hvor det er nært samarbeid med avdeling for samfunnsutvikling. Det åpner for kort vei til næringslivet.